

կուպրի հոտ մը կը բուրէ, որով յայտնի կ'ըլլայ թէ քամին պիտի սկսի: Բայց կը թանձրանայ ու ետքը կտոր կը տոր բաժնուելով կը ցրուի. ան միջոցին գետնին աւազը ան աստիճան երկինքը կը մթնցընէ՝ որ մարդ կեցած տեղէն հազիւ թէ իրեք չորս քայլ հեռուն կը տեսնէ. շատ անգամ եղած է որ ամբողջ ժողովուրդներ ու կարաւաններ աւազի յորձանքներուն տակը ծածկուած են:

ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Ղրախտաճաւ:

Ղրախտաճաւ ըսուած թռչունը խիստ անուանի եղած է իրեն վրայ պատմուած առասպելներուն համար: Ինչ առասպելներուն մէկ մեծ պատճառն ալ աս թռչունին այսպիսի գեղեցիկ անունը եղաւ. վասն զի զրախտաճաւը երկնային զրախտին թռչուններէն սեպելով շատ մարդիկ երեւակայեցին թէ աս թռչունը ոտք չունի, ու միշտ կը թռչի՝ նաեւ քնացած ժամանակը, կամ շատ շատ՝ քանի մը վայրկեան պոչին երկայն թելերովը ծառի մը ճիւղէն կախուած կը կենայ. օդուն մէջ հաւկիթ կ'ածէ, ու օդին մէջ թռչիս կը նստի ըսին, որ այսպիսի բան աշխարհքիս վրայ տեսնուած չէ: Իսկէ զատ ըսին ալ թէ իրեն կերակուրը ցօղին ցնդած գոլորշիքն է, ու միշտ օդուն մէջ կ'ապրի, ինչպէս որ ձկները ջրին մէջ կը կենան միշտ, ու միայն մեռնելէն ետքը գետին կ'իջնայ: Բայց բոլոր աս վերջի ծուռ կարծիքներուն պատճառը ան առասպելը եղած է՝ թէ զրախտաճաւը ոտք չունի, որ ընդհակառակն հաստրկեկ ոտուրներ ունի: Հնդկաստանի վաճառականներն ալ, որ աս թռչունին փետուրներովը մեծ վաճառականութիւն կ'ընեն, ու նաեւ որսորդները՝ որ նոյն փետուրները կը ծախեն՝ այսպիսի սո-

վորութիւն մը ունին որ զրախտաճաւին փորոտիքը ու սրունքները հանելով, փետուրները վրան՝ կը չորցընեն թռչունը: Իսկ բանս կ'ընեն կամ թռչունը աղէկ պահելու ու երկրէ երկիր դիւրաւ տանելու համար, և կամ վերի մոլոր կարծիքը հաստատելու համար, ուսկից իրենց ալ վաստակ կայ: Եւ որովհետեւ խիստ շատ ատեն էր որ զրախտաճաւ մը չէր տեսնուած որ աս կերպով չորցուցած չըլլայ, ասկից այնչափ սաստկացեր էր նախապաշարմունքը՝ որ ստախօս սեպուած էին ան մարդիկն որ զրախտաճաւն ալ մէկալ թռչնոց կարգը կը դնէին:

Իսկ մէկալ շինծու պատմութիւնը՝ թէ զրախտաճաւը անդադար թռչելու հետ է, կրնայ մէկ կերպով մը մեկնուիլ. վասն զի աս թռչունը շատ աղէկ ու թեթեւ կը թռչի, և աս բանիս պատճառը իրեն փետուրներուն շատութիւնը ու անոնց տարածութիւնն է. ինչու որ մէկալ թռչնոց ունեցած փետուրներէն զատ՝ ուրիշ շատ ու երկայն փետուրներ ալ ունի, որ մարմնոյն ամէն կողմէն դուրս կ'երկրնան. կողերուն, թւերուն ու սրունքներուն մէջէն անցած փետուրները զրախտաճաւին բուն պոչէն աւելի երկայն ըլլալով՝ պոչին հետ կը խառնուին, և սուտ պոչ մըն ալ կը ձևացընեն, անանկ որ նայողը կը խաբուի: Իսկ փետուրներէն զրախտաճաւին երկու կողմը քառասունէն ինչուան յիսուն հատ կայ, անհաւասար երկայնութեամբ:

Հնդկաստան խիստ յարգի են զրախտաճաւին փետուրները ու շատ կը գործածուին. հարիւր տարի չկայ որ Եւրոպայի մէջ ալ սկսան գործածուիլ ջայլամի փետուրներուն պէս. և իրաւցընէ խիստ աղուոր են աս փետուրները իրենց փափկութեւր, պայծառութեանն ու տեսքին համար:

Ղրախտաճաւին ուրիշ երեւելի մէկ բանն ալ իրեն երկու երկայն թելերն են, որ բուն պոչին վրայէն ելած են, ու սուտ պոչէն մէկ ոտնաչափ մը աւելի եր-

կընցած են : Բայց ճիշդ խօսելով՝ աս
թելերուն միայն մէջտեղը թել կընայ
ըսուիլ, ուր որ շատ փետրալից չեն ,
իսկ անոնց արմատը ու ծայրերնին
փետրալից է . էգ դրախտահաւին
թելերուն ծայրը եղած փետուրները
արուինէն աւելի կարճ են , և ասով
միայն կը տարբերի արուին :

Վիւսուն վրան ու վիզը կարծես թէ
թաւիշով մը ծածկուած է , շիտակ ,
կարճ ու անշարժ փետուրներով ձեւա-
ցած . իսկ փորուն ու կռնրկին փե-
տուրները աւելի երկայն են ու մե-
տաքսի պէս փափուկ : Բոլոր աս փե-
տուրները իրարմէ տարբեր գոյներ ու-
նին , և լոյսին զանազան գիրքով զար-
նեղն՝ ան գոյներն ալ կերպ կերպ կը
փոխուին ու այլեայլ տեսք կ'առնեն :

Ս'արմնոյն մեծութեանը նայելով՝
գլուխը շատ պզտիկ է , աչուներն
ալ աւելի մանր , ու կտուցին բա-
ցուածքին խիստ մօտ :

Եւ գեղեցիկ թռչունը ամէն տեղ
չկայ . միայն Բրիայի ան կողմերը կը
գտնուի՝ ուր որ համեմեքու բոյսերը
աղէկ առաջ կուգան , և աւելի Բրու-
ըսուած կղզիներուն մէջ կը գտնուի .
բայց նաև Եւրոպիային մէջ անծա-
նօթ չէ աս թռչունը :

Վրախտահաւը համեմի տունկեր
բուսնող երկիրներու մէջ գտնուելով՝
կ'երևնայ թէ իրեն աւելի սիրած
կերակուրն ալ ան տեսակ բոյսերուն
վրայ կը գտնէ . ուստի սուտ կ'ըլլայ
ան առասպելը՝ թէ ցօղով միայն կ'ա-
պրի : Թոն Հելպիգիոս , որ Հընդ-
կաստան ճամբորդութիւն ըրած է ,
կ'ըսէ թէ բարձր ծառի մը տուած
կարմիր ու մանր պտղովը կ'ապրի .
Իննէոս կ'ըսէ թէ իրեն որսը մեծ
թիթեռներ են , Պոնցիոս ալ կ'ըսէ
թէ երբեմն իրմէ պզտիկ թռչուններ
կը բռնէ ու զանոնք կ'ուտէ : Վրախ-
տահաւերուն սովորական բնակու-
թեան տեղերը անտառներն են , և
ծառերու վրայ կը թաւին , ուր որ

ծառերու ճիւղերուն վրայ հաստա-
տած թեթեւ հիւղերու մէջ Հնդկինե-
րը պահուած կը կենան , ու անոնց
մէջէն կը քաշեն եղէգէ շինած նետեր
նին ու կը զարնեն :

Վրախտահաւին թռչողիւր ծի-
ծառնիկի թռչելուն նման է , անոր
համար է որ Թոն Հելպիգիոս՝ ալ
կ'ըսուի : Ս'մանք ալ կ'ըսեն թէ իրօք
ծիծառի կը նմանի , միայն անկից ա-
ւելի բարձր կը թռչի , և միշտ օդին
վերերը կը կենայ :

Երևնայ թէ հիները աս թռչունին
վրայ ամենեւին տեղեկուի չունէին . վս-
գի անոնցմէ մէկն ալ չի շեր դրախտա-
հաւին ան յատկութիւնները՝ որով բոլ-
րովին կը տարբերի մէկալ թռչունե-
րէն . իրեն երկայն փետուրները , պո-
չին երկայն թելերը , և ան բնական
թաւիշը՝ որով գլուխը ծածկուած է .
անոր համար անհիմն է ոմանց կար-
ծիքը՝ որ կ'ըսեն թէ հիներուն Փիւ-
նիկ ըսած թռչունը աս դրախտա-
հաւն էր . աս բանս ան երկու թռ-
չուններուն մէջ գտնուած նմանու-
թեամբը կ'ուզեն հաստատել , բայց
անոնց թէ յատկութիւններուն և թէ
վրանին շինուած առասպելներուն ի-
րարու հետ ունեցած նմանութիւնը
գրեթէ ոչինչ է :

Բնայ Բնայի նշանները :

Վեպեմբեր :

ՀՈՒՐՏԸ քանի կ'երթայ կը սաստ-
կանայ , օրերը կը կարճնան , ա-
րևուն երեսը հազիւ կ'երևնայ ու մէ-
կէն կը ծածկուի : Ինչուան ամսուս
քսանըմէկը այսպէս օր օրուան վրայ
կը կարճնայ ցորեկը , ու գիշերը կ'եր-
կընայ :

Չմեռը սկսելուն նշանները բոլոր
բնութեան վրայ կ'երևնան :